

Wstęp

W październiku 2019 roku minęło 50 lat od momentu powołania w nowo powstałym Instytucie Pedagogiki na Wydziale Filozoficzno-Historycznym UAM Zakładu Pedagogiki Społecznej. Kierownictwo Zakładem jego władze, również nowo powstałego wówczas Instytutu Pedagogiki UAM, powierzyły byłemu kierownikowi wcześniej funkcjonującej na tym Wydziale Katedry Pedagogiki – prof. dr. hab. Stanisławowi Kowalskiemu.

Nowa w Instytucie jednostka organizacyjna powstała z wcześniej funkcjonującego w Katedrze Zakładu Socjologii Wychowania, którego kierownikiem przez 9 lat był prof. Stanisław Kowalski, absolwent ukończonych jeszcze w roku 1930 studiów na Uniwersytecie Poznańskim, uczeń i doktor prof. dr. hab. Floriana Znanieckiego, wielce zasłużony już wówczas dla swojej Alma Mater organizator studiów psychologicznych, socjologicznych i pedagogicznych na tej uczelni, znany i uznany autor licznych publikacji, kontynuator dorobku swojego mistrza i jego socjologicznej szkoły.

Organizacyjne działania Profesora z uniwersyteckimi zespołami psychologów, socjologów i pedagogów oraz jego merytoryczne zaangażowanie w pomnażanie powstającego w nich dorobku odcisnęły zasadnicze piętno na sposobie uprawiania przez niego socjologicznej problematyki wychowania i wpłynęły na jej zawartość merytoryczną. Ogólnie rzecz ujmując, zasadniczym przedmiotem uprawianej w tym okresie (druga połowa lat 60. XX wieku) przez prof. Kowalskiego problematyki było teoretyzowanie, a także badania terenowe nad wychowawczym funkcjonowaniem terytorialnych form skupień społecznych, a więc wiejskich i miejskich społeczności lokalnych, ze szczególnym wyeksponowaniem szkoły powszechnej w jej funkcji integrującej społeczność lokalną w rozwiązywaniu społecznego problemu wychowania kolejnych pokoleń wchodzących na arenę życia społecznego. Problematyka ta z powodzeniem wpisywała się w rodzime tradycje teoretyzowania i podejmowania wyznaczanej praktyki społeczno-pedagogicznej, którą już wtedy od prawie 100 lat określano mianem pedagogiki społecznej, względnie środowiskowej.

Nowo powstały wówczas Zakład Pedagogiki Społecznej wraz z wyznaczeniem przez władze Instytutu Pedagogiki jego kierownika zyskał nie tylko cenionych pracowników, lecz zwłaszcza wniesiony przez nich dorobek merytoryczny stanowiący solidny teoretyczny fundament dla inicjowanych w nim w kolejnych dekadach jego funkcjonowania przedsięwzięć badawczych i rozwijania socjologii wychowania zorientowanych na wykorzystanie bogatego rodzimego dorobku teoretycznego socjologii wychowania w projektach czy inicjatywach pedagogicznego ingerowania w środowiska spełniające w różny sposób wobec swoich mieszkańców funkcję wychowawczą.

Projektowanie i realizowanie owych intencjonalnych pedagogicznych ingerencji w wychowawcze funkcjonowanie wszystkich typowych środowisk lokalnych stanowiło i kontynuowane jest do tej pory jako zasadnicze zadanie, jakie realizują w swoim 50-letnim istnieniu już trzy pokolenia uczniów prof. Kowalskiego i ich uczniów. Ta szeroka panorama podejmowanych zadań poznawczych, projektowych i wdrożeniowych odcisnęła zasadnicze piętno, kształtując znamiona poznańskiej szkoły pedagogiki społecznej w dotychczasowej historii jej uprawiania i wyznaczając perspektywę jej dalszego rozwoju.

Oddawany do rąk Czytelników jubileuszowy tom poświęcony 50-letniej historii poznańskiego Zakładu Pedagogiki Społecznej zawiera teksty dwójakiego rodzaju – z jednej strony ilustrują one jego historię, z drugiej zaś dokumentują zawartymi w nim analizami – rozprawami i studiami – kierunki kontynuacji jego merytorycznych tradycji oraz pedagogicznej reakcji na współczesność nasyconą wciąż aktualnymi i niepokojącymi pedagogów wyzwaniem, określanymi przez nich jako problemy społeczne czy społeczno-pedagogiczne.

Książkę otwierają *Refleksje nad przeszłością poznańskiej pedagogiki społecznej*. Teksty zawarte w części I skupione są wokół opisu odkrywania początków i dróg historycznego rozwoju poznańskiej pedagogiki społecznej, do którego przyczynił się prof. Stanisław Kowalski, uznany przez swoich uczniów / autorów tekstów (Zbigniew Kwieciński, Jerzy Modrzewski, Wiesław Ambrozik, Andrzej Radziewicz-Winnicki) za filar poznańskiej pedagogiki społecznej. W owej historii wskazują oni na proces jej kształtowania się, na istnienie czynników społeczno-politycznych warunkujących etapy jej rozwoju, podkreślają silne zakorzenienie pedagogiki społecznej w socjologii wychowania. To widoczny czas twórców i przedstawicieli podejmujących istotne badania naukowe oraz niecodzienną praktykę wychowawczą w zróżnicowanych środowiskach lokalnych.

Geneza pedagogiki społecznej kreśli wiele dowodów na to, że priorytetowym wymiarem jest jej praktyczna i głęboko humanitarna aktywność. Wyzwała to nowe oczekiwania wobec pedagogiki społecznej, pełnionych przez nią funkcji i zadań. Ta wyraźnie złożona problematyka (podejmowana

zarówno w wymiarze teoretycznym, jak i praktycznym) stała się głównym tematem tekstów zawartych w części II zatytułowanej *Współczesność a pytania pierwsze dla pedagogiki społecznej*. Autorzy artykułów (Ewa Marynowicz-Hetka, Tadeusz Pilch, Andrzej Olubiński, Bogusław Śliwerski, Waldemar Segiet, Barbara Smolińska-Theiss, Wiesław Theiss i Przemysław Frąckowiak) ukazują bogatą perspektywę, interdyscyplinarność i wielowątkowość analizowanych zagadnień.

W części III pt. *Zakład Pedagogiki Społecznej Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM – poszanowanie tradycji i podążanie za zmianami współczesności* zaprezentowane zostały refleksje teoretyczne oraz odniesienia do poszukiwań badawczych odpowiadające – w swym głównym nurcie – płaszczyznom i perspektywom charakterystycznym dla pedagogiki społecznej obecnych pracowników Zakładu Pedagogiki Społecznej. Autorzy zebranych opracowań (Katarzyna Segiet, Ewa Włodarczyk, Agata Matysiak-Błaszczyk, Kamila Słupska, Astrid Tokaj, Maciej Zychowicz) odnoszą się do zjawisk, które są symptomatyczne dla globalizującego się społeczeństwa.

Książkę jubileuszową kończy część IV zatytułowana *Zakład Pedagogiki Społecznej Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM – działalność i osiągnięcia*, w której pracownicy Zakładu Pedagogiki Społecznej przedstawiają podejmowane przez nich aktywności, zainteresowania i osiągnięcia naukowe.

Redaktorzy naukowci monografii pragną serdecznie podziękować prof. dr hab. Agnieszce Cybal-Michalskiej, dziekan Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM, za życzliwe przyjęcie propozycji wydawniczej oraz pomoc w finalizacji przedsięwzięcia publikacyjnego. Słowa wdzięczności za wsparcie w realizacji procedur wydawniczych kierują również do prof. dr hab. Waldemara Segieta, prodziekana Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM, a także do recenzentów – prof. dr hab. Barbary Kromolickiej i prof. dr hab. Ewy Syrek.

Poznań, sierpień 2021

Jerzy Modrzewski

Katarzyna Segiet

kierownik Zakładu Pedagogiki Społecznej UAM